

ТИЖНЕВИК REVUE HEBDOMADAIRE **TRIDENT**
UKRAÏNIENNE

Число 49-50(257-8) рік вид. VI. 28 грудня 1930 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

Редакція «Тризуба» з гірким жалем повідомляє земляків про смерть видатної громадянки, письменниці, своєї співробітниці

**ВАЛЕРІІ ОЛЕКСАНДРОВНИ
О' Коннор-Вілінської**

що сталася в п'ятницю 19-го грудня с. р. в Подєбрадах в Чехії.
Похорон одбувся 22 грудня.

Париж, неділя, 28 грудня 1930 року.

Оборона українських інтересів на міжнародньому полі, ознайомлення культурного світу з нашою справою, нашими визвольними змаганнями, привернення симпатій до них, підготовки сприятливого для нас ґрунту в провідних колах і в громадській opinіi Європи та Америки — безперечно являється одним з найголовніших завдань еміґрації. Не розв'язує вона того завдання в повній мірі, не віддає йому стільки сили й уваги, скільки то потрібно було б, не дороблює в цьому напрямку, але все ж де-що робить і де-чого досягає. В різних царинах іде та робота.

З того, що робиться на цьому полі, без сумніву діяльна участь наша в праці Унії товариств прихильників Ліги Націй заслуговує на як найбільшу увагу і відкриває перед нами перспективи, що їх досі лише частково використано. На наших сторінках не раз вияснялася роля цієї організації в сучасному житті і те, що вона може дати власне нам. Тому свого часу з таким задоволенням вітали ми оживлення діяльності Українського Товариства Прихильників Ліги Націй, що завмерло було й відновилося. Останнім часом це товариство, яке тепер не тільки бере активну участь в працях Унії, але й виявляє свою власну ініціативу, зробило почин ще в одному напрямку — видавничому. І треба сказати, почин вдатний.

Ті книжечки, які досі вийшли, порушують вельми поважні теми, що стоять на порядку політичного дня, а передмови до них вияснюють наше до них відношення, зазначають наші позиції, позиції громадян УНР, що й на чужині об'єдналися навколо свого національного уряду, позиції цього уряду.

Перше видання товариства дало документований матеріал, який торкався прохання України про допущення до Ліги Націй. Почато з питання: Україна і Ліга Націй. І з цього саме погляду особливої ваги набуває одне з останніх видань товариства: «Договір Ліги Націй» — з передмовою Андрія Лівіцького.

З огляду на принципіальну важність порушеного питання — Україна і Ліга Націй, проблема війни і миру на Сході Європи, а тим самим — і в усій Європі, загальний паціфізм і наша войовничість, і з огляду на те, що передмова та вийшла з-під пера чоловіка, який стоїть на чолі наших визвольних змагань, — а це надає їй надзвичайну авторитетність, — наводимо її нижче цілком.

Україна і Ліга Націй

Десять років минуло з того часу, як з почину великого американця, хоч і без участі американської нації, повсталася найшляхетніша інституція світу — Ліга Націй. Найдрібніші народи, що віками перебували в чужоземному ярмі, повстали після світової війни до незалежного державного життя, вільними вступили до всесвітнього союзу і розпочали творчу працю над організацією нормального співжиття народів світу.

Немає тільки в складі цієї світової установи нещасливих народів Сходу Європи, що стогнуть під деспотичним режимом московським, нема Української Народньої Республіки, що негайно після визволення з-під ярма московського домагалася правно ввійти до великої родини вільних народів світу.

Тяжко було нашим дипломатам на мировій конференції, що не могла нам «вибачити» Берестейського трактату, тяжко було й потім нашим патріотам довбати твердий мир всесвітнього нерозуміння української проблеми...

Немало зробила наша невпинна пропаганда за довгі роки еміграції. Але ще й тепер не легко примирити нашу визвольну акцію з «пацифістичними» настроями Ліги Народів. Мріють «міродайнні чинники» про замирення Європи і жахаються на думку, що визволення України, Кавказу та інших народів Сходу Європи викличе нові, може й всесвітні конфлікти. Забули сучасні володарі світу, що для свідомої нації мир бажаний і можливий лише після повного визволення з-під чужоземного ярма. Забули, як стара Росія не мріяла про мир, а боролася до перемоги проти французької окупації часів Наполеона. Забули, що далеко не «пацифістичні» настрої мала Франція підчас навали англійської віку 15-го та після страшного року 1870-го. Забули, як віку минулого героїчно боролись за своє визволення Польща, Греція, Італія, Румунія, Сербія, Болгарія, Угорщина, Чехословаччина. Всі ці нації і тоді були пройняті великими ідеями загального братерства, але ті ідеї були до здійснення лише після досягнення елементарної справедливості: визволення з-під бруталного чужоземного ярма...

Немає досі у «міродайних чинників» належного зрозуміння тієї очевидної правди, що не може бути миру

та спокою в Європі доти, доки в тяжкій неволі перебувають народи з віковою культурою, з стародавніми історичними традиціями, народи, свідомі своєї ганебної кривди і свого святого права на державну незалежність. Не може бути миру доти, доки в ярмі московському залишається Україна, що популяційно та територіально дорієнюється великим державам Європи.

Знаємо, на гіркому досвіді, що ніхто нам не допоможе. Не домагаємось «інтервенцій», жахаємось навіть привиду «всесвітнього конфлікту», бо тереном останнього була би знову наша Україна, що незломно стоїть «при битій дорозі». Маємо певність, що наближається час визволення, що владі московська деспотія так само «несподівано», яку пала деспотія петербурзька, що розправить свої могутні руки змучена нація українська і пригадає собі, хто в найтяжчі часи неволі був з нами і хто був проти нас. Орієнтуємося лише на власні сили народу українського і на революційну співпрацю тих народів, що ділять з нами і радість і горе боротьби за визволення.

Від вільних та міродайних жадаємо тільки зрозуміння, тільки співчуття та моральної підтримки. Жадаємо, щоби спала полуда з очей тих, хто так легко зрозумів необхідність розподілу старої Австро-Угорщини і хто й досі схиляє часом голову перед ідеєю «єдиної неділимої Росії». Правда, Австро-Угорщина була ініціаторкою світової війни, була ворогом Антанти та самовизначення народів. — А стара Росія, що вічно перла на Балкани, Дарданели та до відкритого моря, — чи не була вона співвинною в тій світовій пожежі, чи, гноблячи десятки свідомих народів, не була постійним джерелом грізних катаклізмів? А Росія сучасна (С. С. С. Р.), що в роках 1920-21-му підбила під свою владу незалежні держави — Україну, Грузію, та інші державні новотвори, — чи не є вона ініціаторкою ще нескінченної світової війни, Інспіраторкою вічного непокою, чи не є винною мільйонів смертей, нелюдських катувань, страждань і голоду на Сході та небувалого безробіття і нечуваних злиднів на всьому світі? Чи той модерний деспот московський не є ворогом не лише Антанти, а всього культурного світу, ворогом права, правди, науки, моралі, лютим ворогом найсвятіших досягнень людини — вольностей громадянських..?

Коли поділ Австро-Угорщини був актом справедливості і політичної мудрості — то: *ceterum censeo Russiam esse delendam*, а коли той поділ був ще й актом карі, то тим більше: *Russia delenda est...*

З далекого Нового Світу летять до замучених народів Сходу Європи перші ластівки зрозуміння. Як після світової війни перший шляхетний голос в оборону покривджених націй пролунав з далекої Америки, так і тепер, напередодні нашого визволення, напередодні дійсного замирення Європи, почули ми шляхетну ініціативу представника американської демократії — сенатора Копеленда. Віримо, що цей мудрий почин американського політика, в справі визнання України та республік Кавказу, не буде самотнім; віримо, що за ним піде американська суспільність, піде нарешті стара Європа.

Колі зусиллям поневолених народів колишньої Росії, за моральною підтримкою всього світу, повстануть на Сході Європи незалежні держави, тільки тоді Ліга Народів зможе виконати свої великі завдання. Тільки тоді ця всесвітня установа переведе в життя світлі гасла Великої Французької революції не лише для окремих громадян, а й для всіх народів світу, для всього людства.

Париж, 26.XI.30.

Андрій Лівницький.

«Відкупна система» вь поширенню російських видань на сов. Україні.

Видавниче-книгарська справа на сов. Україні переживає черговий експеримент.

21 серпня с. р. постановою сов. влади переведено об'єднання десяти найважливіших видавництв на сов. Україні — Державного Видавництва України, «Книгоспілки», «Радянського Селянина», «Пролетарія», «Українського Робітника» та ин. — в синдикат під назвою «Державне видавниче об'єднання України» (ДВОУ).

Переведення цієї реформи мотивується необхідністю з максимальною швидкістю і успішністю, а в одночас з більшою економією сил і

матеріальних засобів задогольнити потреби культурно-політичного й господарського життя сов. України.

Не можна заперечувати того, що дотеперішня система видавничої справи, яка базувалася на виробничих планах поодиноких державних, професійних, кооперативних і приватних видавництв, визначалася безсистемністю та паралелізмом що-до вибору самих книжок для видання, а також постійним запізненням що-до випуску в світ літератури, потрібної для шкільного вжитку.

Досить вказати, що Державне Видавництво України (ДВУ), яке монополізувало видання підручників для шкіл усіх типів, в біжучому академічному році спромоглося до середини серпня видати лише 33 назви з числа 75 назв, намічених НКО. Правда, ДВУ в «Комуністі» від 17 серпня с. р. вмістило лист, де дає пояснення, чому саме сталася затримка з виданням підручників «соцвиху.»

З цих пояснень видно, що ДВУ, по-перше, несвоєчасно одержувало від авторів рукописи, по-друге, постійно переживало недостачу паперу.

Як би там не було, сов. влада вирішила урегулювати видавничу справу шляхом концентрації видавництв та децентралізації функцій по-між тими видавництвами, які входять тепер до складу ДВОУ, себ-то, кожне видавництво об'єднання провадитиме всю редакційно-видавничу роботу з певної галузі літературної творчості на основі плану, який має затверджувати правління об'єднання.

Сов. влада гадає, що завдяки новій системі видавничої справи вдасться, по-перше, досягнути економічного ефекту, — зниження вартости друкуваного аркушу, по-друге, підвищити книжкову продукцію. Згідно з планом ДВОУ, в 1931 р. намічується випустити 31.000 аркушів набору.

Збут книжкової продукції ДВОУ покладається також на централізоване підприємство — Книгоцентр, який провадитиме свою торговельну діяльність через власну мережу книгарень, а також через кооперацію.

На той же шлях концентрації збуту на сов. Україні продукції російських видань стає ГИЗ (себ-то «Государственное Издательство») РСФСР, яке вже дотепер має на сов. Україні силу кіосків, що розповсюджують масову літературу по заводах та підприємствах, та багато кіосків по ВУЗ'ах для продажу підручників.

ГИЗ в свою чергу виробив на наступний рік промислово-фінансовий план, згідно з яким намічає в 1931 р. реалізувати на сов. Україні книжок на 15-18 міл. карб. замість 4-5 міл. за біжучий рік.

І треба сказати, що цей план ГИЗ'у має більше підстав для здійснення його в житті, ніж план ДВОУ, бо в поширенню російських книжок бере активну участь не тільки ГИЗ, але «сумлінно» працюють і українські книгарні, як про це красномовно говорить стаття Керносенка «Не видно роботи «Книгоспілки» («Рад. Книгарь» ч. 19. 1930 р.): «В м. Черкасах є де-кілька книгарень, мені довелося бути лише в головній книгарні, де, мабуть, більше години настирливо вимагав що-небудь з української нової, або хоч старої художньої літератури, але весь час

Члени Ради Української Громади в Болгарії. З правого боку до лівого: П. Ромашук-голова, Г. Бадман-радик, Ів. Мищенко-заст. голови, В. Демештьук-скарбник, Б. Цибульський-писар

книгар намагався дати мені що-небудь російське, особливо «Зіфовські Альманахи», з такими авторитетними рекомендаціями, що мимоволі руки простягалися взяти. Місячник укр. культури нічим не відмічено, ні відповідної виставки, жадного плакату».

На план ГИЗ'у — затопити сов. Україну російськими виданнями, — відгукнулася редакція часопису «Радянський Книгарь» статтю «Впорядкувати поширення російської книжки на Україні» (ч. 19. 1930 р.), в якій редакція насамперед робить глибокий поклін перед російською книжкою: «поставити українську книгу на чільне місце, піднести її на рівень культурно-політичних потреб є безперечно перший прямий обов'язок книготоргівлі на Україні. Цілком очевидно, що це зовсім, жадною мірою не визначає, що російську книжку на Україні поширювати не слід. Коли б хто так думав, так це було б проявом найнеприпустимішого українського шовінізму і правоопортуністичного ухилу в національному питанню. Радянська Україна завше буде споживати російську книжку, друковану мовою Леніна, мовою большевизму, і розмір споживання російської книжки буде весь час, з року на рік, невпинно зростати в абсолютних кількостях, хоч питома вага російської книжки в міру поглиблення процесу українізації буде певною мірою зменшуватися». Далі редакція «Рад. Кн.» ставить запитання, якими саме шляхами має йти російська книжка на Україні, — і тут

вона подає свій проєкт що-до поширення російської книжки на сов. Україні. А саме, редакція пропонує ГИЗ'ові передати справу поширення російської книжки на сов. Україні українській книгарській сітці, що так розгалужена по всій Україні, з повним забезпеченням інтересів поширення російської книжки на Україні хоча б тим, що Книгоцентр гарантує певну суму забору продукції ГИЗ'у.

Отже, як бачимо, редакція «Рад. Книгаря» відновлює «відкупну систему», що в давнину мала місце в горілчаній справі та переносить її на иншу отруйну річ — виріб большевицького ГИЗ'у — на всю ту макулатуру, яка не знаходить збуту в сов. Росії.

Чи прийме ГИЗ пропозицію редакції «Рад. Книгаря», органу Всеукраїнської Ради з'їздів видавництва та книготорговельних організацій, чи не прийме, — все одно перемога в цьому своєрідному «соцзмаганню» між ДВОУ і ГИЗ'ом буде на боці останнього, як що взяти на увагу, що книжкова продукція сов. України знаходиться в цілковитій залежності від Москви, яка переводить розподіл паперу по-між республіками Союзу.

В кожному разі проєкт редакції «Рад. Книгаря» не двозначно свідчить про те, що сов. Україна є звичайнісенька колонія Москви, яка господарює на Україні, як в своїй хаті.

Ст. Сіропольо

Літературні спостереження

XXI

Ол. Копиленко. «Твердий матеріал».

Збірник оповідань Ол. Копиленка «Твердий матеріал» видано Книгоспілкою у Харькові 1928 року. Власне, «Твердий матеріал» є заголовком тільки одного оповідання в збірнику, але його автор переніс і на увесь збірник. Таке засвоєння назви одного оповідання усій книжці в цьому випадку є штучним. В оповіданню — «Твердий матеріал» розповідається, як скульптор Мрава невідмінно потрібував кусень мармуру (твердого матеріалу), щоб виконати надуману ним скульптуру, бо йому здавалося, що в глині не зможе втілити своєї ідеї. Отже в цьому оповіданню твердий матеріал є чимсь пожаданим для досягнення певної мети. В усіх инших оповіданнях збірника назву «Твердий матеріал» можна прикласти тільки до людности совітської України і то як раз у протилежному значінню, як до людського матеріалу, що не дається обробленню большевиками, заважає їм впорядити життя краю по їхньому плану, отже на їхній погляд та і на погляд самого Копиленка матеріалу небажаного і лихого.

Таким небажаним на їхній погляд матеріалом є в оповіданню

Молебен перед підняттям хреста на дзвіницю української церкви в Харбині.

«На землю» цигане, яких совітська влада хоче раптом по наказу поробити хліборобами, а вони звикли з давніх віків жити номадами, не коряться, а тікають з наділеною їм землі. В оповіданнях «Мати» та «Піч тягарем» це різні злочинці, з яких де-хто з початку і підтримували большевиків, але побачивши, що большевики тільки поманили їх, дозволивши на початку свавольничати, але згодом накладають на їх ще тяжкчу та ще меншу зрозумілу для них дисципліну, ніж старий лад, одкинулися від урядового большевизму та свавольничать далі вже без урядового благословення по своїй уподобі. В оповіданню «Весела історія» це забобонне селянство, в «Зустрічі» — прихильні до старого ладу, сповнені старих навичок спеці, в «Надзвичайній помсті» хуліганська селянська могила, в «Індустрії» — це нагеть частина партійних робітників, такі, що зневірилися вже у комунізмі та нудяться партійною роботою.

Скрізь в тих оповіданнях за малим не усі дієві люде є тим «твердим матеріалом», що не дається большевицькому обробленню та заважає большевикам впорядити спланований ними рай. Тільки в одному випадку в оповіданню «Надзвичайна помста» повелось героїні большевичці скорити «твердий матеріал» в особі парубка Хвильки тай то такими виключно сильними засобами, як бокс та костур з додачою кохання.

Ідею про винність самої людности у зруйнуванню, заподіяному

большевиками, вони висовують все найстирливіше в міру того, як виразніше виявляються лихі наслідки од переведення їхнього програму в життя. Щоб виправдати себе їм треба перекласти свою провину на когось. Звідси ці твердження, що людність є, так мовити, за твердий матеріал і сама своїми хибами перешкоджає большевикам доконати те, що вони обіцяли та чим манили людей, допоминаючися влади. Найправдоподібніше, що і самі вони, або принаймі більшість з них, не ймуть віри цьому поясненню, але ще знаходяться по-де-куди такі Копиленки, що ладні їм повірити...

Копиленко-письменник не без талану, але разом надзвичайно наївна людина. Посеред сучасних надніпрянських письменників він чи не найвішій. Знати його так натовчено в комуністичній науці, що, щоб його очі не бачили, а і досі віра в комуністичні принципи з його не злушується і помітно служить він большевизму не для досягнення панування собі та своїм однопартійцям, не для підлезування до влади і не за ради жаху перед нею, як то часто трапляється, а цілком широко, повіривши в корисність комунізму для всієї людности.

Для оборони большевиків використовує він вищезначену, не ним вигадану ідею, але, як бегеєтрист, силується ілюструвати її образами в низці своїх оповідань. Яко людина «в шорах», він не добачає того, що большевицький лад, комунізм не відповідають ні праворозумінню людности, ні людській природі взагалі, і тому не годен він зрозуміти дійсних причин банкрутства большевизму, а уперся в ідею розбещенности людности і накидає їй, яко могла більше, найгірших гріхів. Як на його самого, то вже і неприймання людністю комунізму є гріхом тяжчим, але він таки відчуває, що мало хто з тим погодиться, і тому шукає, якими б загально узнаними гріхами дужче заплямувати несприятливе комуністичне громадянство. Його оповідання дають вражіння такого загального та тяжкого морального знівечіння совітської людности, за яке ніколи раніше не доводилося чути, ані його бачити. Пріч не великої частини партійців усі інші дієві люде в його оповіданнях згоді і, розбійники, люто скажені, лодарі і т. д. В своїм заєзяттю обвинуватити громадянство, щоб виправдати большевиків, Копиленко не помічає, що поданий ним образ громадянства справляє вражіння безмірно більше знівеченого од громадянства старих часів, а це підказує висновок, чи не сам большевизм так розбештав та знівечив людність? Копиленко перестарався — його оборона, непомітно для нього, перевернулася у обвинувачення — шило виткнулося з лантуху з другого боку.

Дякуючи своїй наївності Копиленко, сам не помінаючи, подає часом факти, що стверджують думку про лихий моральний вплив большевицького ладу та ідей. Матвій Ракша (оповідання «Під тягарем») з ненавистю каже про свого сусіду по помешканню Різниківського: «Це поручик нашої роти. Я його погони зривав на фронті і в комітеті був. Кулю було б всадити, та втік», а згодом ограбовує його, бо він ворог і «жире по панськи». Муха (у тому ж оповіданню) виправдує свої злодійства такими доказами: «Ех, мамаша! Скільки крові ми за червоний прапор ухлопали... І наша взяла... Як хочеш, а наше все... І

Великий хрест української церкви в Харбині.

крадеш, так ніби в себе береш. Робота... Потому своє береш. А що я працювати буду? Брось. Від Сибіру до Перекопу хто топав по цій землі, скажи? Трудящі. З Ростovu хто панів вигонив? В Криму в морі хто князів та княгинь-графинь топив? І работать? Брось». Хто як не большевики своєю проповіддю класової ненависти та «Грабуй награвоване» прищепили Ракші та Мусі ці злодійські настрої і думку, що можна хвалитися наче державною чи громадською заслугою тим, що топили безбройних людей.

Коли скульптор Мрава (оповідання «Твердий матеріал») за поміччю босячнї викрадає з кладовища «славетнього пам'ятника роботи якогось великого скульптора», бо йому потрібний кусень мармуру, а це пам'ятник «якомусь царському псу», що треба, на його думку, знищити, і «зовсім не відчуває злочину», обрубуючи той пам'ятник, то хіба це не большевицька варварська оцінка мистецтва і не большевицька залюбленість самими собою?

В оповіданню «Індустрія» начальник району Терпуг та начальник міліції Шило містечка Червонорадянського (колись Болотянки) надумали поставити громадського парового млина, прибутки з якого мають іти на потреби району. Грошей на збудовання того млина бракує. Місцевий спекулянт Євзеров пропонує здати недобудований млин в оренду приватній компанії, яка зобов'язеться його добудувати. Та кому-

ністичні урядовці не визнають можливим угоду з приватним капіталом. Начміліці доводить, що краще пограбувати в Євзерова його гроші, щоб добудувати млина і збирається зробити експропріацію. «Так, це злочин», — каже він, — а де більший злочин, чи здати приватному кровопивці таке підприємство, чи забрати в нього гроші і пустити їх на це підприємство? Я говорю, що зроблю експропріацію з легкою душею». Начрайону точ трохи і вагається, але власне погоджується з тим планом. Автор теж, знати, приймає його «з легкою душею». Воно і не диво для правовірного та ще й наївного комуніста. Пог: яди, які нахил яють Болотянського начміліці до його рішення, є в основі ті самі, що і принципи, якими керується совітський уряд в переведенню п'ятилітки та індустріялізації, тільки начміліці хоче перевести свій план на малім терені одного району і в мініятурі, а совітська влада має змогу прикладати його до всього СССР та в великому масштабі. А ще поширення таких думок в громадянстві є для совітської влади необхідно потрібним, бо тільки доти вона і могла робити свої експерименти, доки в головах ріжних міських та селянських невігласів ще плутаються думки про небажаність приватних підприємств, про можливість соціалістичних форм господарства, про дозволеність насильства та злочинств проти приватних власників і т. д.

В тім таки опогіданню Мотря Терпугога і жіноча інструкторка Галька Ключкога ба: акають про жіноче питання. З розмови їхньої видно, що обидві вони розуміють жіночу емансипацію передогсім як праго жінок на статтеву розпусту. Але не годяться в одному: Мотря каже, що хоч і дуже любить мушчин, та не може віддатися не партійному, а Ключкога «обзирає це демагогією, комчанством», і Мотря випра: д: ьється: «Не можу... Ну я невинна. Розумію, що не праго, що не погінна так робити», так ніби віддаватися кожному є обов'язком жінок. Не без гріхів було в цього обсягу і завжди. Завжди були легші і суворіші пог: яди на ці ідносини, але ставити питання в таку площину ще ніхто до ком: ністів не зажував як Галька, наставлена ними за жіночу інструкторку.

Само собою, наївність не є взагалі корисною рисою для художньої творчости. Вона адже позбавляє письменника тонкого та всебічного аналізу, особливо в складних психологічних з'явищах, але в умовах, утворених для письменства совітським гадом, наївність Копиленка має на його творчість до певної міри корисний вплив. Дякуючи їй його нариси правди іші віднарисів більшости совітських письменників. Він в такій мірі захоплений комуністичними пог: ядами, що часто не бачить, нагіщо б мав замазувати, приховувати та задрашувати такі факти, з якими так роб: ять інші совітські письменники, і просто лягає те, що бачить, як гоно є, оскільки принаймні сам несвідомо не поми: яється, чогось не добачивши, чи не розг: янувши.

Само собою, ця прагидність Копиленка все ж таки тільки відносною є, бо в совітським життю не ма: о є і такого, про що і камні криком кричать. Таких фактів не може не помічати і Копиленко і за них, як і усі, мо: чить.

Проте у Копиленка є і де-які інші письменницькі здібности. Мова

та конструкція його оповідань яскраві та влучні. Не має в його зайвої багаканини, ні нудних непотрібних розтягнень. Він уміє вибрати характерні та цікаві факти і не накопичує у своїх оповіданнях непотрібних подій. В його оповіданнях багато руху, багато розмов, трапляються і цікаві психологічні спостереження, але, поки він не позбавиться своєї наївності, він не придбає єдності до глибокого психологічного аналізу. Пріч того йому треба уважніше ставитися до своєї роботи. Він часом буває остігьки небалий до неї, що, напр., в оповіданню «Індустрія» начміліці Шило тієї самої хвилини є присутній в двох місцях: верхи — на пожежі у дворіщу Євзерова і іде разом з Терпугом по дорозі до млина.

Давній.

Лист з Китаю

З ініціативи т-ва «Просвіта» в Харбині було відслужено панахиду в Українській св.-Покровській церкві по всім убитим і замученим за українську державність.

На вулиці вже холодо, сніг покриває білим рядом землю. Українці спішають до церкви. А панахиду, щоб віддати шану тим, які віддали своє життя за нас, за ашу нашу, за ашу Україну. В церкві, яка міститься в віддалі, зовсім темно. На дорі іде світ. З усього Харбину, а може і казати з усіх земель України зійшлися люде. Тут бачиш з Київщини, з Полтавщини, з Волині, з Галичини і з Зеленого Климину.

Іде служба Божя. Сивий старох з душею і гравить. Хор тихо співає. Все це на рідкій моєй викликає в душі молитовний натрій. Накі ці служби в церкві вже повно людей. Тут всі члени т-ва «Просвіти», гуртка молоді і др.

— Отче наш, співає соло бас—як на небі, так на землі, йому повторює тихо хор. Блищать свічечки. Так гарно.

По кі ці служби о. Микола говорить слово на тему — «має більшої уподоби для Господа, як положити душу за ою за друзі свої». Говорить про те горе, яке поціло ашу Україну, що її роздерто а шмаття й ворог з ушастья ад ашою вірою і людсьми. Про те, як з одого боку большевики, з другого ляхи з ушаються, арештовують священиків, зачинають школи, просіти, кооперативи, з ушаються ад аселесям, сажають іо тюрмам, рострілюють. Краці си и ашої багькіи си и віддають своє життя за нас, за свою отчизну. Чим же ми їм можемо до омогти. Ми від них далеко, зброї не маємо, так і омолозімося. Ми о ерд ому, щоб до оміг ашій мого страдалій батькіи си и и з оліти ся з і дьярма, а за замучених, щоб Господь їх души у оюїв там, де має їх оробити, і печати. Починаєсь на ахлада. Ві стають а коліа, горять січки в руках. На обличчях вид о великий смуток. Старше громадя стго багатого пережило, а молодші чули й читали про всі з уща а ад ашим ародом. «Віч ая і ам'ять..» Віч ая і ам'ять, а е в душі ця «віч ая і ам'ять» викликає і оуття і о мти, бажання боротьби проти а ильтна й з уща а. Молитва за Україну, всі стоять а коліах. О. Микола з оуттям великим, з сльозами а очах читає. По обличчю вид о, що ві і і е читає, а що він дійсно молиться Господу Богу, щоб зглянувся на нашу Матір Україну, щоб захистив її од всяких бід.

Скінчилась панахида, скінчилась молитва за Україну, але настрої панув в душі той же. Люде з церкви виходять сумні, балачки не ввяжуться. Куди йти? Ходім до нової церкви, хтось крикнєв. Пішли.

Так ми зараз протестуєм проти насильства над нами. Збераймо-ж сили, щоб инакше запротестувати.

* * *

Кожного року на Покрову, храмове свято української парафії, парафіане стараються відсвяткувати торжественно. В цьому 1930-му році це свято було надзвичайне тому, що в цей день було підняття хрестів на нову церкву української парафії, що її будують. В ч.35 «Тризуба» про це було сказано подробніше.

Вся місцева преса про свято й підняття хрестів відмітила в тоні лагіднім, унікаючи слова Україна, український, але все таки, як вона не старається, обходить — це все ж таки мусить писати.

Церква української парафії, яка міститься в підвалі не вміщує в цей день людей. Більша частина на вулиці. На цвинтарі нової церкви також багато людей. Позолочені хрести стоять. Д-ка Кушаренко прибрала їх квітами живими й перев'язала національним жовто-блакитним прапором. Не обійшлося й тут без казуса. Одна з жінок запитала д-ку Кушаренко чи не помішася цей прапор хрестам. Але Кушаренко в гострельній формі відповіла, що на підняття хрестів у інших церквах вона бачила трьох-кольоровий і він не мішав, на цьому справа й скінчилась. Хрести, прибрані національними прапорами і живими квітами, роблять величаве вражіння на глядачів. І якось здається чудно, що там де наша маса живе, на своїй батьківщині зараз не можна і мріяти про будову своєї церкви та ще й прибрати хрести своїм прапором, а тут, в Китаю, це є сьогодні дійсність.

Кінчається служба в церкві. Всі йдуть до нової хресним ходом. В цей час прибуває митрополит Мефодій, багато духовенства, людей ще більше. Кільки-тисячна товпа запружує всю огорожу й вулицю. Кінчається молебєн, після якого один з україножерів прот. Рождественський говорить слово. Вказує на історичні факти, що в Київі зародилося дзерко християнської віри, звідти поширилась по всій Русі і т. д. Але потім переходить на чисто політичну тему й старається доказати, — «что ми все русские люди, никакого дела для между нами не должно быть» і т. п., — взагалі скористував моментом і з чисто кацапською нахабністю кричав про «єдиную и неделимую» стару пісељку. В латовні я чув вирази — недаром їх б'ють большевики, — другий говорив — це кацапи тільки можуть, прийшов до нас у гості, а почував себе, як дома». П. О. Рождественського мабуть дратував прапор український, який овивав хрест, тому він і старався доказувати єдність, але це зайва річ, легет старій бабусі перед смертю; до душі молодій українській нації це не пристає.

Почалося підняття хрестів. Великий хрест на головну баню на блоках плывє величаво, відкриває прапор, кілька тисяч а громада проважає його на те місце, відкіль він буде говорити про працю української парафії, що в такий тяжкий час, в момент руїни на батьківщині християнської віри тут, в Китаю, в чужій стороні збудовали храм, буде свідчить, що віра Христова не вмирує в серцях людей, ще буде свідчить про те, що ніяка московська брехня не підіб'є наш народ, що минулося їх панство.

Після підняття хрестів всіх парафіян, а також і присутніх було запрошено на обід. Бажаючих було багато так, що в один присест не хватило місця, не дивлючись на велику залю. Жіночому гуртку української парафії прийшлося багато попрацювати.

Коли трохи під'їти, почалися промови. Москалі, як по вказочці підіймалися, вітали таке діло, а потім старалися підчеркувати єдинство народів, інтересів і т. д. Говорили про руську церкву, її роботу, говорили все не про сті люди, а видатні отці, пастирі, професори, відомі своїми трудами, як проф. Шішін, наш землячок ренегат Мусій Мусієвко. Українська сторона мов-

чала, або говорила на релігійні теми, але вкінці не витримала, треба було на нахабство москалів відповісти. Бере слово голова ревізійної комісії української парафії д. Світ; говорить звичайно по українськи.

— Ми, українці, коли творили український приход, ми не мали на меті політичної праці, а тільки молитися Богу на своїй рідній мові, чого ми досягли, як бачите, а зараз кінчаємо будувати і храм для того, щоб не тинятися по чужих мешканнях. Мене тільки дивує одне, чому всі, і священники, і прості християни з москалів називають себе руськими, говорять і кричать про якусь єдність народів, про матушку Росію, про спільність інтересів і т. д., але про релігійні потреби, про християнство чого мовчать? Я, як голова ревізійної комісії, прохав би на політичні теми приписати бачки.

Але національні страсті розгорілися, за столами піднявся галас. Отець Микола, парох українського православного приходу, втихомирює, бере слово й говорить:

Дорогі брати і сестри по Христу, я, як настоятель українського храму й голова будівничого комітету, заявляю слідуюче, що ніякої руської церкви ми не будуємо, як також і української, будуємо ми церкву православну: руської церкви такої немає. Юридичним лицем храму, що будується, є український приход. Служба Божа провадиться і на українській мові. Коли перейдемо в нову церкву, то два рази на місяць буде й по слов'янськи, бо ще є багато прихильників слов'янської служби. На той рік будемо будувати біля церкви школу й наші дітки будуть вчитися і на рідній мові.

Після заяви о. Миколи, як будто настав час заспокою, з ову промови, вітали й дякували одне одного, співали мого літа і т. и.. Проспівали також мого літа т-ву «Просвіта». Голова Просвіти Ів. Паславський вітав від імені т-ва парафій, побажав їм повного успіху, підкреслюючи спільність інтересів просвітян і парафій. Під кінець обіду з ову розгорілися національні страсті, тут же й жінки, втерпіли, почали лаятися з москалями; це відомо, до чого могло дійти, але о. Микола почав співати: «Достойно єсть» і таким чином молитвою закінчилося обід, по хорошому, як то кажуть.

Треба зауважити одно, що, до якого нахабства доходять люди, як от москалі; в тебе в хаті, в тебе в гостях, а повадяться, як з рабом. Не знаю, як зараз на Великій Україні, але в Харбіні це дуже помітне, бо тут в більшості це «бівшіє люди» і психологія, світогляд у них старий, горбатого могила виправить, так і їх ніщо не навчило. Українство в масі представляє о переселенцями з України, в більшості з селян. Але ми знаємо, що молодого паровозика не задушить старе засихаюче бадилля, так і наша ідея ім старими брехнями не затіяти. Як би там не було, а українська кололія в м. Харбіні росте й кріпиться. Кінчається будова церкви українського приходу: По своїй красоті це буде перший храм. Всі церкви в стилі московському, з «луковницями». Храм українського приходу стоїть на гарному місці, майже в центрі, проти польський костел, через дорогу німецька кірка. В цьому районі жиє в більшості чужоземці кололія—а італійці, італійці, німці і др. З другого боку, праця т-ва «Просвіти», яке веде чисто культурно-агітаційну роботу вже кілька років, не пропадає дарма, а поглиблює своє коріння. Майже кождого тижня реферати на різні народні теми, свята і т. и., відкриття бібліотеки, але про це скаже звіт про діяльність «Просвіти» за 4 роки, який вийде друком в цьому місяці; він буде розісланий по редакціях.

Праця артистичного гуртка, який ставить вистави в різних театрах Організований хор добрий. Лобай, який носить назву «Перший український Далекохідний хор». По декількох виступах в Харбіні хор виїхав в Мукден, столицю північного Китаю, а звідти їде до Ялюї. Всі ці факти говорять за те, що українство не спить, і треба тільки дивуватись, що і а чужині і в скрутних матеріальних умовах, в пресі твориться і аша і аціо аль. а армія і не за горами той час, коли ворожа сила буде роздавлена нашою армією.

Зелений.

3 ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Необхідність підготовки до рішучих подій на совітській Україні. — Шляхом демократії. — Абстрактні принципи демократії і конкретна дійсність українська. — Еміграція і Україна.

Після відбутого монстр-процесу в Москві, після переведення чергової ліквідації чергової опозиційної групи Сирцова-Ломнадзе в комуністичній партії в ССРСР і на совітській Україні заманував, коли судити по даним совітської преси, повний спокій і тиша. Газети заповнені відомостями про ентузіазм робітничих мас, який вони виявляють в виконанні п'ятилітки, і закликами до піднесення цього ентузіазму на ще вищий щабель. Проте нікому не вільно приймати те криве дзеркало, через яке відбиває совітське життя совітська преса, за справжнє виявлення фактичного становища в совітських державах. Напруженість і катастрофічність становища має під собою остільки глибокі і органічні причини, що годі думати про те, що вихід з ситуації може бути знайдений шляхом улаштування таких трюків, як московський процес. Криза в совітській державі продовжується, поглиблюючися все далі, все більше. Не зменшується і не може зменшитися загальне напруження.

Через те в теперішній момент більш, ніж коли небудь, є доцільним для еміграції спинити свою увагу на комплексі питань, зв'язаних з проблемою про ті завдання, які стануть перед нею в зв'язку з рішучими подіями в ССРСР і на совітській Україні, про те становище, яке вона має зайняти тоді, про ті шляхи, що ними вона мусить йти. Саме в останній час пильну увагу на проблеми цього порядку звертає російська еміграція. В низці статтів на сторінках еміграційної преси, на зібраннях партійних і міжпартійних точиться жвава дискусія на теми, зв'язані з тим, що і як треба робити в зв'язку з наближенням рішучих подій в ССРСР. Час і пора, щоб на ці проблеми звернула належну увагу також і українська еміграція. Бо треба признати, що те, що у нас зроблено в розумінню вияснення цих проблем до цього часу, є невисатачаючим і незадовольняючим.

* * *

Ті уваги, які хочемо ми нижче зробити в зв'язку з питаннями, що стають на порядок денний при наближенню рішучих подій в совітській державі, само собою, в жадний спосіб не претендують на вичерпання справи. Ми хочемо лише подати матеріял для обговорення і дискусії, виділивши з усієї низки проблем ті основні, які вимагають в першу чергу докладного розгляду. Бо занадто складні всі ці справи, занадто скомплікована ситуація, щоб можна було сподіватися вичерпати все відразу й дати ту конкретну відповідь, якої вимагає вся серйозність теперішнього моменту.

Перше і основне, що треба усвідомити в зв'язку з подіями, що наближаються, це те, що єдиний реальний шлях відбудови нашої державности, — це шлях демократії, шлях народоправства. Здавалося б, що це твердження є остільки елементарним, що про нього не треба було б й згадувати, що над ним не треба було й спинятися. Та на великий жаль, справа зовсім не стоїть так. Ті умови, в яких перебуває українська людність на совітській Україні, являються дуже кепською школою для виховання демократії. Совітський режим цілою своєю практикою робить все, щоб дискредитувати ідею демократичної державности; він ширить серед людности звички і успособлення, які мало будуть сприяти реалізації демо-

кратичних принципів в майбутньому. Це з одного боку. А з другого боку, коли взяти на увагу, що в майбутній відбудові української державности свою роль відіграє також і українська еміграція, то треба констатувати, що в розумінню ясности і виразности демократичних позицій тут так само не все гаразд. Принципи демократії під теперішню хвилю не є модними в Європі. Є багато людей, які, побачивши, що демократія не є панацеєю, що вона не дає моментального і негайного полагодження всіх тих труднощів, які знає по-воєнна Європа, стали шукати інших, на їх думку, радикальніших і доцільніших засобів порятунку, пішли за блудними вогниками фашизму, «твердої влади», диктатури і т. д. Ці настрої загальноєвропейського порядку знаходять свій відголос й серед української еміграції. При цих обставинах тепер, в момент наближення рішачючих подій в ССРСР обов'язком всіх тих, що здають собі справу з тих реальних шляхів, які всією сумою сучасних умов передукані для відбудови нашої державности, є підкреслити і виразно зазначити, що по-за шляхом демократії іншого шляху для нас нема. Бо тільки ті активні політичні чинники можуть рахувати на досягнення в своїй праці, які усвідомляють, собі загальний напрям громадського і національного розвитку, які йдуть за ним, а не проти нього. А для кожного вдумливого дослідника сучасних політичних відносин в Європі є ясним, що, не зважаючи на всю теперішню «немодність» в результаті по-воєнних труднощів, все таки переможе і вже перемагає ідея демократії. Бо для кожного такого вдумливого дослідника є зрозумілим, що при всіх хибях демократії, при всій її недосконалоості ліпшого методу державного будівництва людськість тим часом не має, що всі так розрекламовані по-воєнні відкриття в цій області є тільки порожнім фантомом, який при переведенню його на практику дуже скоро виявляє всю свою непридатність. Тим паче є не придатними всі ці по-воєнні вироби для справи відбудови української державности. Бо тільки демократія може з української нації, *par ex ellense* демократичної по своєму складу, викресати вогонь активности серед селянських і робітничих мас, який потрібний для відбудови і закріплення української державности. При крайній слабості, коли не повній відсутності серед нас командуючих соціальних груп, всяка спроба державного будівництва по-за шляхами демократії неминуче мусить опинитися на манігцях, неминуче повинна виро-
тися в авантюру. Не є великою шкодою, коли такі антидемократи чи спроби підходу до відбудови української державности перетворюються в авантюру тепер серед нашої еміграції. Але великою шкодою, яка поведе до зайвої рострати сил, яка може призвести до важких ускладнень і навіть до повної катастрофи, буде, як що подібні авантюри матимуть місце на Україні в момент рішачючих подій. Тому-то є важливим тепер, на передодні, підкреслити і виразно зазначити, що інший шлях для відбуви української державности опріч шляху демократії не дається і не існує.

* * *

Постановка, якою основи для будівництва української держави, принципу демократії ще проте зовсім не означає розв'язання проблеми. Є це лише підхід до неї. Не вільно забувати, що правильне розуміння принципу демократії полягає зовсім не в механічному перенесенню певних чужих демократичних установ в наші умови, а в конкретному пристосуванні їх до наших українських обставин, до нашого українського становища. Практика демократії дає цілу низку прикладів різної комбінації різних норм в залежності від місцевих обставин, віднайдення нових форм і нових установ, які б відповідали особливостям становища даної нації. Демократія є лише метод державного будівництва. І в залежності від того, чи будуть зусиллями всіх державно-творчих сил української нації віднайдені в рішачючий момент ті конкретні форми демократичного будівництва української держави, які будуть відповідати вимогам моменту і потребам нації, визначиться майбутня доля державности.

Російські революційні кола в спробах своїх знайти ті конкретні форми демократії, в яких мало б розвиватися далі життя старої імперії царів після березневої революції, здобулися в своїй державній творчості лише на «керенщину». Хай цей приклад у нас завжди буде перед очима. Треба пам'ятати, що завдання творення демократичної державності полягає в віднайденні тих демократичних норм, які будуть відповідати нашим національним обставинам, нашій конкретній ситуації в момент відбудови української держави.

Само собою, цей процес не може не бути і довгим, і складним. Лише в результаті колективної творчості всіх сил української нації — скажемо більше, в результаті творчості всього населення України — буде знайдено задовольняюче розв'язання цього завдання. Але для того, щоб знайти можливість цього задовольняючого розв'язання в майбутньому — треба мати заздалегідь підготовлений відповідний матеріал. В підготовці цього матеріалу значну роллю могла б відіграти робота еміграції. При всіх негативних прикметах, які органічно властиві емігрантській творчості, при одірваності еміграції від конкретного реального життя, робота в цьому напрямі все-ж врятує чи не єдиний спосіб мати в слушний час відповідний матеріал. Є сумнівним, що при тих умовах, які панують на совітській Україні, ця нагальна і потрібна робота могла б бути переведена там. На жаль, не можемо сказати, щоб та підготовча робота, яка переводиться в цьому відношенні еміграцією, могла б бути визнана задовольняючою. Дуже часто являємося ми свідками того, як і для окремих людей, так і для цілих політичних груп на еміграції в центрі уваги і інтересів стоять питання не з обсягу майбутнього, а з часів *plus-quamperfectum*'а, як змагаються вони вкласти розв'язання проблем майбутнього в категорії 1917-1920 років, ігноруючи весь довід реального життя на совітській Україні за десять років совітської влади...

* * *

Ми не маємо наміру недооцінювати ролі і значіння еміграції в майбутній відбудові української державності, — думаємо, що своє місце вона знайде і свою роллю відіграє. Але ця її роль не буде результатом поширення серед неї мейяньських настроїв, але лише виключно результатом тої праці, яку вона переведе до рішачючих подій, і тої активності, яку вона виявить під час кризи совітської влади. Тут, як і скрізь і завжди, справа буде розв'язана на користь того, хто виявить енергію і чинність, організованість і свідомість цілі, до якої треба йти.

* * *

На цьому на разі ми й обмежимося, маючи надію вернутися до цієї низки проблем в майбутньому. На закінчення ще раз підкреслимо, що нам у першу чергу ходило про саму постановку питання. Тим-то в багатьох пунктах ми лишали наші позиції без належного обґрунтування. Думаємо, що це мусить бути зроблено не в цих наших оглядах.

В. С.

3 преси.

В «Жіночій Долі» знаходимо цікаві дописи пані Олени Райтер, яка розповідає про життя наших земляків, українських колоністів на Зеленому Клині. Закінчуючи свою статтю (ч. 50), вона пише:

«Коли остаточно запанували на Зеленому Клині большевики, то місцеве населення не дістало і тих непевних прав, якими користується населення сучасної Української Соціалістичної Республіки, тоб-то не має ні українських шкіл, ні видавництва, ні установ.

«Уряд РСФСР (Російська совітська федеративна республіка), в склад якої увійшов і Зелений Клин, цілком ігнорує існування 80 відс. українців. Не зважаючи на всі, дуже скромні, заходи харківського уряду, українська справа на Зеленому Клині нині перебуває навіть в гіршому стані, ніж за царських часів. Це надзвичайно характеристично для московської політики відносно українців, бо та-ж РСФСР визнає існування і творить автономні республіки для невеличких сибірських племен, як буряти, гіляки та інші, цілком оминаючи українців на Далекому Сході».

Одне з найскладніших питань, що стоятиме перед одновленою Українською Державою, — це питання про наші колонії. Тільки самостійна й потужна Україна над Дніпром може поліпшити долю наших земляків на Далекому Сході, де українські колонії, сотворені силою українського народу, повинні належати до своєї метрополії — України.

Галицькі події крім інших наслідків дали нагоду виявити, оскільки в сліпо ворожою частина української преси до уряду УНР і тої дійсної загально-української політики, яку він репрезентує. Прикладом може служити хоча б «Канадійський Фармер». В ч. з 3 грудня цей останній на сторінці 4 в статті, направленій проти польського консула у Вінніпезі, дає укр. уряд за те, що польський консул у Мексико

«при своїх спростованнях покликався на авторитет славетного наслідника Петлюри й президента паперової УНР».

Але відступивши 8 сторінок в тому ж числі таки редакція газети містить цілком інше, а саме звіт про конгрес Міжнародної Асоціації Прихильників Ліги Націй в Данцігу. Про цю подію газета вже пише трохи инакше:

«Забрав голос український член комісії Олександр Шульгин, заявляючи, що вістки про ці репресії його дуже схвилювали і він бажав би, щоб ся справа була основно прослідувана».

На одній сторінці.— «паперова УНР», а на другій— живі люде з неї-ж. Отак «Канадійський Фармер», а за ним і багато інших, розминаються з правдою і з самими собою. Через що? Через те, що певній ча-

стині українського громадянства, що не напиши, то повірять. Коли б «Канадійський Фармер» написав, що проф. О. Шульгин був на конгресі в Данцігу від редакції «Канадійського Фармеру», — то теж повірили б. В основі всього: дух повітового патріотизму, темрява, а часом і зла воля людей, що судять про все, не знаючи нічого.

---

3 широкого світу.

— Робітничий англійський уряд вніс проєкт закону про відміну проведеного попереднім консервативним урядом закону про обмеження тред-юніонів.

— В центрі острова Яви прокинувся вулкан Мерапі. Знищена ціла околиця. Налічують до 700 жертв.

— Большевицька агенція ТАСС офіційно повідомила про позбавлення Рикова посади голови ради комісарів ССРСР.

— Єгипетський король Фуад вкупі з цілим урядом відбув подорож до Верхнього Єгипту, де намічається переведення значних технічних економічних і культурних реформ.

— Віце-королем Індії замість лорда Ірвіна призначено генер. губернатора Канади — лорда Вілінгтона.

— Генеральний секретарь Ліги Націй сер Ерік Дрюмонд має виїхати до Південної Америки для ознайомлення з політичним положенням цієї частини американського континенту.

— Середземним морем пройшла велика буря. В Алжирі і інших портах африканського побережжя сталося багато випадків матеріальної шкоди.

— В Трієсті закінчено будову совітського пароплава «Владивосток».

— Японський уряд зачав проєкт большевикам з приводу закриття останніми філії одного японського банку в Владивостоці. Це єдиний приватний банк, який існує на території ССРСР.

— Після повстання в Яка (Іспанія) піхоги і гарматчиків, в Мадриді збунтувалася війська аляція, але не підтримана другими частинами і народом, почасти капітулювала, почасти втікла до Португалії. В числі втікачів генерал де Лано і комендант Франко.

— Перервано чексько-угорські переговори в справі складення торговельного договору.

— З огляду на нові хвилювання курдів турецький уряд готує на них нову карну експедицію.

— Перервано київсько-большевицькі переговори в Москві.

— Драги, що члени Пірейський порт витягли чималу кількість статуй і барельєфів англійської грецької скульптури.

— До Варшави прибув делегат царьгородського патріарха митрополит Герман.

— Комісія французького парламенту в справі банку Устріка допитала б. міністра Рауля Пере, директора державного банку Море, б. посла в Римі Бенара і ін.

— Новий французький кабінет Стефа одержав в парламенті більшість 8 голосів.

— Французький генерал Жанен опублікував книжку спогадів з перебування в Сибіру під час Колчака, в якій заявляє, що він вивіз останки царської родини після її спалення до Франції.

Хроніка.

З Великої України

— Увічнення пам'яті президента ВУАН Д. К. Заболотного. Президія ВУЦВК і Совнарком України ухвалили перейменувати село Чоботарку Тульчинського району, де народився Заболотний та де його поховано, на «Заболотне». Садибу сім'ї Заболотного оголошено за державний заповідник («Пр. Пр.» ч. 286 з 13. XII).

— Ліквідація неписьменности на Київщині перебуває в незадовільному стані. Відвідування пунктів ліквідації неписьменности не перевищує загальною 40-45 відс. У Синельниківському районі підлітків охоплено навчанням лише на 35 відс.

В Оринінському районі по більшості сел пункти лікнепу не працюють. Бракує також шкільних приміщень і підручників.

Стан ліквідації неписьменности взагалі є «під загрозою зриву», бо є навіть і такі райони, як Борзнянський, де на 4.245 неписьменних школу відвідують лише 20-25 відс. і підручників замість 1400 вислано лише 315 («Ком.» ч. 332 з 4. XII).

— Київський архів стародавніх актів між іншими документами переховує також автографи всіх кошевих отаманів Запорізької Січі та автографи гетьманів від Богдана Хмельницького до Розумовського («Пр. Пр.» ч. 287 з 14. XII).

— Історичні матеріали про Кармелюка. Знайдено справу Петербурзького Сенату за 1837-1845 роки про Устима Кармелюка. Є в цій справі також відомості за смерть Кармелюка від руки шляхтича

Федора Рутківського («Пр. Пр.» ч. 287 з 14. XII).

— Доклад О. Дорошкевича. В Домі Вчених в Києві проф. О. Дорошкевич прочитав доповідь на тему «Єфремівська концепція в українському літературознавстві» («Пр. Пр.» ч. 287 з 14. XII).

— Колективізація на Україні продовжується. В Старо-Константинівському районі було 75 колгоспів на 10 листопада, в яких було об'єднано 3.619 господарств. Отаннім часом в районі організовано 15 нових колгоспів.

У Виницькому районі було 50 колгоспів, які об'єднували на 1 листопада 4.529 господарств. Тепер це число господарств збільшилося на 600 («Пр. Пр.» ч. 286 з 13. XII).

— Хід хлібозаготівлі. На 1 грудня 48 районів виконали своє річне завдання менше ніж на 70 відс., причому є між цими районами й такі, що виконали лише 43 відс. плану («Ком.» ч. 332 з 4. XII).

— На 6 грудня загальний річний план хлібозаготівлі на Україні виконано на 88,8 відс. Що далі темп заготівель значно зменшується («Ком.» ч. 339 з 10. XII).

— Спеціальні робітничі бригади для видирання хліба. Не маючи змоги видрати хліба у селян навіть тими способами, що примінявалися до цього часу, більшовики надсилають останніми часами на села спеціальні «бригади», які вишукують у селян хоч який хліб. Так до Рубжанського району вислано таку бригаду, яка складається з 10 шахтарів і 5 колгоспників.

Подібна бригада в с. Михайлівці, того ж району, викрила у селянина Ситенького 30 пудів хліба, а у селянина Мандича — 110 пудів («Ком.» ч. 331 з 3. XII).

— Дніпровський промисловий комбінат. Коло Дніпрельстану уже розгортається будова промислового комбінату, який має зуживати майбутню енергію Дніпрельстану. Будівництво цього промислового комбінату має продовжуватися два роки. Першого року має бути витрачено 190 мільйонів карб. Увесь промисловий комбінат буде знаходитися на лівому березі Дніпра на прибережній смузі в 12 кілометрах. («Ком.» ч. 332 з 4. XII).

— Дніпрельстан. Програма бетонування на Дніпрельстані на 1930 рік закінчено. Укладено всього 500.000 куб. метрів бетону («Ком.» ч. 332 з 4. XII).

— Донецький басейн і далі не виконує планових завдань. Наслідком затримки в механізації добування вугілля кварталний план добування за останніх 2 місяці виконано лише на 44 відс. («Ком.» ч. 339 з 10. XII).

— 13.000 тракторів чекають на ремонт. Спрацьованість тракторів є так велика, що в СССР є 13.000 тракторів, які треба ремонтувати, а з них 70 відс. вимагають капітального ремонту. Тому що такого числа тракторів відремонтувати більшевики не зможуть — плани весняної сівби виконано не буде («Ком.» ч. 343 з 14. XII).

— Що є совітськими планами. — Було запроєктовано збудувати цього року на Україні 15 машиново-тракторних станцій, а в дійсності збудовано лише одну невеличку Пологівську станцію на Запоріжжі. З 15 запроєктованих тракторних депозитів збудовано три.

Збудована машиново-тракторна станція буде обслуговувати 5 сільрад Павлоградського району. Має бути ніби на цій станції 50 тракторів, для обслуговування яких треба 200 чол. персоналу, в тому числі і трактористів, яких

ще й досі немає («Ком.» ч. 332 з 4. XII).

— Будівання нового мартенівського цеху в Макіївці зірвано. Протягом 2-х місяців план роботи виконано лише на 3,5 відс. Досі немає навіть рисунків для першочергових робіт («Ком.» ч. 343 з 14. XII).

— Українізація. Ще в жовтні місяці було ухвалено Колегією Наркомосу України мобілізувати для Північного Кавказу 100 учителів для шкіл 1 та 2 ступня та 1 професора й 2 наукових співробітників для Кубанського Педагогічного Інституту. Ухвали цієї в життя досі не переведено («Ком.» ч. 343 з 14. XII).

— Совітське свинарство. Свині в свинарнику лежать на вогкій підлозі, бо протікає дах; вода капає на свиней, а підстилки мало.

Догляду за свиньми немає ніякого, через що гине багато поросят. Були випадки, коли з 9 поросят залишалося живе одно. У свинарнику на 200 маток лише 126 поросят, тоді як кожна мала їх — 8-9 («Ком.» ч. 330 з 2. XII).

У Франції.

— В Генеральній Раді. 19. XII відбулося чергове засідання Ген. Ради Союзу, на якому заслухано і обговорено такі справи: 1. видання газети Союзу; 2. доклади про перебування членів Ген. Ради І. Косенка і п. Никитюка в Дамарі і Гаврі та члена Паризької Громади п. Журавля в Шуазі-ле-Руа; 3. звіти Громад у Вілярі, Ліоні, Крезе, Тамаріс, Діжоні, Греноблі і Парижі. Крім того винесено постанову про куйівлю брошюри п. М. Литвицького «Українська державність», що надається для пропаганди між «малоросами.»

— Шалет. 6 грудня Мистецьким Товариством при Шалетській Громаді поставлено було драму В. Винниченка «Брехня». Завдяки колосальній праці, яку понесли учасники, і розумінню свого діла режисером п. Маслюком, п'єса була зіграна бездоганно. Грим, декорації, костюми,

світові ефекти — все це було продумано і мистецьки дотримано.

Пані Карнаухова в ролі Наталії Павловни дала тип справжньої інтелігентки, здібної на безкрайню самопожертву, щоби дати людськості «нові цінності». Як до сонця тягнеться всяка рослина, так і до неї тягнулося все її оточення, щоб дістати крихту щастя і чокою. Свідомій цього Наталії Павловни байдуже, якою ціною це досягається — брехнею чи правдою. «Коли брехня може це дати — слава брехні». Пані Свеніцька в ролі Досі — покірливої, безвольної, забитої життям, зів'ялої дівчини, яка від життя нічого ліпшого собі не бажає. Пані Чистосердова в ролі Сані — молоденької дівчини, але злої і з ненавистю до людей. Під впливом Наталії Павловни, її ласки і тепла, на очах вона перероджується, стає ласковою, ніжною. Пані Горяча в ролі Пульхери — старої відданної своїм панам прислуги.

Пан Нетреба в ролі Андрія Карповича — неврастеник, що безтями кохає свою дружину Наталію Павловну і безмежно любить свою родину. Пан Ішук в ролі Карпа Федоровича — бідного дядька з села, який цілий вік свій ходив за плугом, у свята їв булку з хлібом і перед кожним піджаком скидав свою подрану шалчину. Пан Шульга в ролі Івана Стратонтовича — похмура людина, що поставила собі метою добитися кохання Наталії Павловни, або загубити її, себе і все її оточення. Пан Маслюк в ролі Тога — молодий студент, поет; гаряча нестримана людина, що закоханий хрообрливо у Наталію Павловну бачить в ній музу своїх творів. Разом з тим він є і тим джерелом тепла, яке бере Наталія Павловна для свого оточення.

Це перший крок, який зробило Мистецьке Т-во, перейшовши від репертуару побутово-романтичного до сучасного - реального. В час добрий.

В Польщі.

— З життя Українського Наукового Ін-

ституту в Варшаві .9 грудня, 6. р. відбувся другий з черги публічний виклад — професора Варшавського Університету Д-ра Мирона Кордуби на тему: «Вплив України Наддніпрянської на українське суспільство в Галиції в третій чверті XIX в.» Прелегент ствердив, що ролю української Пьемонта Галиція почала відогравати лише під кінець минулого століття; — перед тим головні імпульси національного і політичного життя виходили з України Наддніпрянської. Т. зв. національне відродження українське у Галиції відбулося головним чином під впливом «Пісень українського народу», що видав проф. М. Максимович р. 1827. В 1860-х і 1870-х роках українське суспільство в Галиції усвідомлялося і розвивалося головне під впливом Пант. Куліша, домінуючу ролю відограють Вол. Антонович і Мих. Драгоманів. І головну частину свого доповіді прелегент присвятив характеристиці впливів Антоновича і Драгоманова, при чому підкреслив основну різницю між ними: перший головну увагу звертав на зміцнення і поглиблення національного почуття, другий же — на розвиток політичного світогляду в напрямку поступового демократизму.

В Чехії

— Академія пам. проф. О. Вілінського. 14 грудня 6. р. сенатом Укр. Господ. Академії в пам'ять другої річниці смерті бувшого проктора Академії проф. О. Вілінського було уряджено урочисте зібрання. У гарно декорованій салі над столом президії на чорному тлі висів портрет небіжчика у зеленому вінку, оточений живими квітами. Завжди лагідне обличчя покійного з ласковим усміхом дивилося на присутніх його колишніх товаришів професорів, друзів та улюблених учнів.

Відкрив збори ректор УГА проф. В. Іваницький, згадавши кількома теплими словами про широку діяльність небіжчика в Академії. Дальший промовець доп. Б.

Лисянський подав біографію та наукову і педагогічну діяльність проф. інж. О. Вілінського.

Проф. Д. Антонович поділився своїми спогадами про небіжчика, якого знав протягом кількох десятиріч років, зустрічаючи його скрізь у громадській роботі. Був то тихий непомітний громадський робітник, що робив великої користі справу без голосних слів і не виступаючися ніколи наперед.

Студент С. Черняхівський надзвичайно гарно, з великим почуттям, згадав професора, якого так любили його учні, професора, що ставився до них чисто по батьківськи, уділяючи крім науки багато уваги життю своїх студентів, особливо їх матеріальному добробуту. Ідучи до Подєбрад, більшість студентів знала, що там є проф. Вілінський, який і порадить, і допоможе кожному.

На жальбу академію Укр. Університет і Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова у Празі вислали своїх представників.

— Доклад доц. Бочковського. Подєбрадською філією Українського Об'єднання 5 грудня було улаштовано доклад доц. Бочковського на тему «Нація і еміграція». Як звичайно, доц. Бочковський і на цей раз мав велику кількість слухачів, що переповнили найбільшу салю, якою тепер розпоряджає укр. колонія у Подєбрадах. Доклад про значіння еміграції для нації взагалі, ілюстрований прикладами еміграцій ріжних націй (польської, італійської то-що), та про значіння і діяльність сучасної української еміграції викликав велике зацікавлення, хоч і не всі присутні поділяли погляд докладчика. Думка Укр. Об'єднання улаштовувати подібні доклади дуже щаслива.

В Югославії

— З укр. життя. З цілого ряду літературних вечорів, які улаштувала до сього часу Українська Громада у Білгороді, а про котрі у свій час повідомлялося в «Тризубі», вечір 6-го грудня, який був присвячений І. Франкові, був безперечно най-

більше успішний в усіх відношеннях. Нова Управа Громади пристосувала до цієї нагоди і свою заяву, яку від імені Управи прочитав Голова п. О. Зіверт. У цій заяві Управа ознайомила як своїх членів, так і гостей з своїми намірами що-до дальшої праці та закликала всіх українців гуртуватися для спільної праці на користь української справи. Стверджує і підкреслює заява, що Громада є організацією аполітичною, але національною і що вона з свого національного шляху ніколи не зверне, в який би то не було бік. Після прочитання заяви виступив почесний член Громади полк. К. Цвітанович, закликаючи в палкій промові присутніх до праці і єдності, та скінчив свою промову голосним «Слава Україні». На що присутні, всі стоячи, скільки разів гукнули голосне «Слава».

На жаль місцеві обставини не завжди дозволяють робити програми вечорниць таким, як би це хотілося і потрібно б було. Так на цей раз, наприклад, замість гімну «Не пора, не пора», як це раніше малюся на увазі, була виконана хором «Молитвна пісня» з «Невольника», після якої п. О. Зіверт прочитав змістовний реферат про І. Франка. В ньому референт дав не тільки всесторонню характеристику цього нашого велетня духа, але і з'ясував умови життя нашого народу в Галичині за часів Франка, як і руїну, котру вчинила там за часів війни російська армія.

Друга частина складалася з декламацій як віршів І. Франка, так і інших поетів, співу та гри на бандурі. У виконанню цієї частини програму взяли участь пані І. Бабушкіна, В. Зівертова, М. Шляхова, пани: В. Андрієвський, А. Чорний, К. Цвітанович та хор Громади. Взагалі цілий вечір відбувся в дуже бадьорому настрою і слухачі кожну точку програму наділяли рясними оплесками.

Треба зазначити також, що на цей вечір приїхав спеціально з Великої Бечкереку голова тамошньої Громади п. М. Мельничук з метою ознайомитися тут з організаційним боком упорядкуван-

ня літературних вечорниць та по прикладу Громади у Білгороді розпочати цю справу і у себе у В. Бечкереку.

В. А.

Бібліографія

«О пантуризме в связи з кавказской проблемой». М. Е. Расуль-Заде. Передмова Н. Жорданія. Видання «Комітету Незалежності Кавказу». Париж 1930.

На жаль, ширші кола нашого громадянства дуже мало що знають про кавказькі народи та їх сучасні змагання, а тому, коли попадеться до рук книжка, з якої щось можна довідатися про наших східних сусідів, то читаєш її з великою цікавістю.

Саме ім'я автора, відомого діяча Азербейджану, та передмова відомого грузинського діяча надають авторитетності змістові, а тим і довір'я до поданого матеріалу.

Книжечка містить в собі 2 статті, що були друковані в азербейджанському журналі «Одлу-Юрт», який видається в Стамбулі під редактуванням М. Е. Расуль-Заде, та доповіді, що його прочитав автор у Парижі в березні 1930 року перед аудиторією, яка складалася з представників кавказької, української та туркестанської еміграції.

Перша стаття «В поневоленню у Росії» є відповіддю на статтю вірменина Хондкаряна «На службі у Туреччині», що була вміщена в органі Керенського «Дні» ч. 59.

Друга стаття «Ні навоз, ні матеріял» є відповіддю самому Керенському на його статтю «Диктатура над русским народом», що була в «Днях» ч. 60.

Ці обидві статті разом з докладом «Пантуризм і проблема Кавказу» дають читачеві яву про сучасні змагання та ідеї кавказьких народів — в першу чергу Азербейджану та про ті зазіхання

і тривоги російських кол, що як каже автор: «Не тільки не хочуть відмовитися від насильно загарбаних їхніми предками чужих земель, але, навпаки, думають під тим чи иным претекстом набути ще й нові». Ясною стає і історія розвитку ідеї пантуризму та та роля, яку ця ідея відіграла і відіграє. В минулому, еволюціонуючи від расових теорій до національної, служила вона засобом пропаганди і пробудження тюркських народів — в сучасному — як свідчить автор: «Пантуризм, як ідеологія, що революціонує народні маси тюркських племен і що викликає їх на арену активної боротьби за національне самоопреділення і утвердження своєї незалежності, об'єктивно, являється ідеєю прогресивною, в свою чергу своїм вістрям направленою проти російського імперіалізму і проти ідеї відомої «єдиної й неділимої Росії».

Свій доклад «Пантуризм та проблема Кавказу» закінчує автор такими словами: «Нехай, безпідставні «попередження» панів противників коаліції народів Кавказу, України, Туркестану і інших поневолених націй, що боряться проти російського імперіалізму, не злякають нас, і не звертаючи уваги на злостиву демагогію ворогів, що хочуть внести в нашу шереги елементи сумніву та незгоди, дружніми та стрункими радами йдімо до раз наміченої високої мети — визволення наших народів».

«Навколо загального прапора боротьби проти загального ворога — цієї реальної небезпеки, — повинні ми всі об'єднатися, ми поневолені Росією нації, особливо ми, народи Кавказу...»

Для українського читача найважливіша ця висловлена мета недалекого політичного майбутнього — коаліція Кавказу з Україною та Туркестаном.

К. Х

Зміст.

Париж, неділя, 28 грудня 1930 року. — ст. 2. Україна і Ліга Націй — ст. 3. Ст. Сірополко. «Відкупна система» в поширенню російських видань на сов. Україні — ст. 5. Давній. Літературні спостереження, XXI — ст. 8. Лист з Китаю — ст. 13. В. С. З життя й політики — ст. 16. З преси — ст. 19. З широкого світу. — ст. 20. Хроніка: З Великої України — ст. 21. У Франції — ст. 22. У Польщі — ст. 23. В Чехії — ст. 23. В Югославії — ст. 24. Бібліографія — ст. 25.

Нові книги

— Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Том. ХСІХ. Ювілейний збірник на пошану акад. Кирила Студинського. Ч. I — праці філологічні. Львів, 1930 (кожна стаття має свою нагінацію).

— Записки Наукового Товариства імени Шевченка. Том. С. Ювілейний збірник на пошану акад. Кирила Студинського. Ч. II — праці історичні (кожна стаття має свою нагінацію). Львів, 1930 р.

— Договір Ліги Націй. З передмовою Андрія Лівницького. Українське Товариство Прихильників Ліги Націй. Париж, 1930 р. ст. 26.

— Міжнародна організація праці. Українське Товариство Прихильників Ліги Націй. Париж, 1930, ст. 10.

— Noé Ramischwili. Париж, 1930, ст. 16.

— Jan Slavik. Ruska vlada a Ukrajinske 'hnuti pred svetovou vaukou. Otisk ze slovanskeho prehledu. Praha 1930. ст. 18.

— Le pogrom des ukraïniens en Pologne. Publié par le Comité Exécutif des organisations d'émigrés ukraïniennes en Tchechoslovaquie. Prague, 1930, ст. 24, 2 таблиці фотографій.

— V. Murškiy. Ukraïna ve istiklal mûsahede ferî. Istanbul 1930. Gûmhuriyet matbaası. Ст. 226 з 2 портретами і мапою.

— Більшовик України 19-20, Харків, 1930.

— Вісти з Лугу, ч. 11, листопад 1930, Львів.

— Bulletin Officiel du Comité France-Orient, Novembre-Décembre, 1930.

— Жіноча доля, ч. 49, Коломня.

— Літопис Червоної Калини, XI, Львів

— Книголюб, річник IV, книжка III, Прага.

— Кіно. Ч. 1., Львів, 1930.

Генеральна Рада Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції оцим засилає всім членам Союзу, а також цілому укр. громадянству сердечне поздоровлення з приводу Різдваиx Свят і найліпші побажання на наступний Новий Рік.

Замість Різдвяних та Новорічних поздоровлень та візитів вношу 20 фр. на Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, висловлюючи надію і побажання, що б і всі інші українці зробили те саме

Г. Довженко (-)

20. XII. 30

12 Бульвар Вальмі, Коломб (Сен)

ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО ПРИ ЛІОНСЬКІЙ ГРОМАДІ

на бажання публіки вдруге виставляє

Жонатий Мефістофель

Фарс на 3 дії Мировича.

Театр Cité Decines. Tram. No 16. Halte de Vaux.

Початок о год. 20 По виставі баль.

Режисер — В. ГРИГОРАШ

Українським дітям - Рідне Військо

Великий аркуш брестольського картону в фарбах що представл піхоту, кінноту, гармати то-що — армії УНР з 1920 р.

**Постатті козаків до витинання
робота маляра-баталіста Л. Перфецького**

Видання — «Гризуба». Найкращий подарунок нашим дітям.

Добра розвага — малим, дорослим — гарна оздоба до хати.

Ціна аркушу — 2 фр. (пересилка у Франції — 15 с. за кордон — 30 с.).
При гуртовім замовленню значна книжка. Замовляти в адміністрації

«Гризуба» 42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5-e.

70-ті роковини смерті Тараса Шевченка.

Н о в а к н и ж к а

СТЕПАН СМАЛЬ СТОЦЬКИЙ.

Т. ШЕВЧЕНКО. — Співець Самостійної України.

...«злука з Московщиною мусить розвалитися, щоб Україна дісталася на волю. У Шевченка ніхто ніде не найде ні одного слова яких-небудь федеративних чи союзних міркувань. Навпаки, він усяку злуку України з Московщиною уважав найбільшою недолею, найбільшим нещастям України, джерелом її фізичного, духового, матеріального, культурного і морального занепаду... Він відкидає всяке спільне «отечество», знає тільки неньку Україну, яку так щиро любить, що за неї готов і душу свою віддати. Він визнає тільки повну самостійність України».

Так пише проф. Степан Смаль Стоцький в цій книжечці.

Розповсюджуйте цю книжку під час Шевченківських свят і при кожній нагоді, як найширше.

Ціна за один примірник на крейдяному папері, в гарній окладинці 1. 50 фр. франц., з пересилкою 2. фр., 7 пр. — 10 фр., 20 пр. — 25 фр., 50 пр. — 60 фр., 100 пр. — 100 фр. з пересилкою. Продаж по всіх українських книгарнях, де нема, звертатися на адресу:

M-elle N. Kucerianenko, Praha - Brevnov, Liborova 470
Tchecoslovaquie.

Генеральна Рада Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції вважає своїм обов'язком довести до загального відома українців, які мають на меті переїзжати з іншої країни до Франції з метою улаштуватися на працю, що при вступленню на працю до французьких підприємств вимагається відповідний дозвіл на працю від французького Міністерства Праці. Особи, що переїзжать до Франції, не будучи забезпечені контрактами на працю, візованим французьким Міністерством Праці, себ-то приїзять до Франції по візам туристів, студентів і т. и. — з поміткою «non travaer», наражаються на небезпеку не одержати дозволу на працю від Міністерства Праці, а тим самим не знайти собі праці.

Одночасно Генеральна Рада повідомляє членів Союзу, які мають на меті улаштуватися на працю в Парижському районі, що в цьому районі фабрики і різні підприємства майже припинили прийом робітників. Оскільки робітник заздалегідь не забезпечений прийомом на працю, Генеральна Рада не рекомендує переїздити в Парижський район.

Українська опера в Парижі

Дирекція Ю. Пономаренка.

Salle des Fêtes du «Petit Journal», 21, rue Cadet

в суботу 3 січня 1931 року виставлено буде перший раз в Парижі в костюмах і декораціях

Запорожець за Дунаєм

опера на три дії, муз. С. Гулак-Артемовського.

Виконавці: пані — О. Барвінок, Н. Жилло та панове — А. Горобець, А. Дракулі.

Постановка В. Зеліцького. Хормейстер А. Чехівський
Оркестром диригує Ю. Пономаренко.

Початок точно о 9 годині.

Білету набувати в Бібліотеці ім. С. Петлюри: 11, Square de Port-Royal, Paris 13.

Українська Бібліотека ім. С. Петлюри в Парижі

відкрита в середу: 6-9 г., в суботу: 4-9 і в неділю: 1-5 г.

В Бібліотеці можна набувати:

1. Збірник пам'яті Симона Петлюри. Видання Міжорганізаційного Комітету в Празі. Ціна 25 фр. з пересилкою у Франції.
2. Відзнаки — тризуби по ціні 4 і 6 фр.
3. Портрети С. Петлюри та Т. Шевченка по 1.50 фр.
4. Календар «Дніпро» на рік 1931. Ц. 15 фр.
5. Смаль-Стоцький: Шевченко — співець самостійної України. Ц. 2 фр.
6. Омелянович-Павленко: Україно-польська війна 1918-19. Ц. 15 фр.

Звертатись до бібліотекаря: Mr. I. Rudicev. 11, Square de Port-Royal. Paris XIII.

Єдина адреса Редакції й Адміністрації

« ТРИЗУБА »

42, Rue Denfert-Rochereau, Paris 5-e.

Для поштових переказів у Франції застається по старому: «Le Trident»
Chèque postal 898. 50. Paris

ВІД ГЕНЕРАЛЬНОЇ РАДИ СОЮЗУ УКРАЇНСЬКИХ
ЕМІГРАНТСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФРАНЦІЇ.

Останній з'їзд Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції, піклуючись справами культурного розвитку еміграції, підготуванням культурних робітників, здатних продовжувати працю покоління, що збройно і духово боролось за незалежність України, вирішив заснувати для своїх членів-студентів дві стипендії: одну пам'яті Пилипа Орлика, другу пам'яті Симона Петлюри.

Генеральна Рада Союзу, бажаючи в свою чергу достойно виконати повищу прекрасну ідею 6-го З'їзду Союзу і забезпечити в сталий спосіб фонд цих стипендій, звертається з закликом до усього українського Громадянства у Франції — виявити посильну допомогу, взяти участь в збірці на фонд стипендій, які вже почато уділювати і які без постійного поповнення не зможуть функціонувати.

Кожна Громада мусить перевести у себе «тиждень українського студента». Кожен українець у Франції мусить дати свою датку у фонд студентських стипендій Союзу.

**Українське Т-во прихильників Ліги Націй випустило
такі брошури:**

1. «Прохання про вступ до Ліги Націй Укр. Нар. Республіки» (Разом франц. і англійською мовами). Передмова проф. Р. Смаль-Стоцького. З додатком всіх документів про визнання України. Ціна у Франції фр. 5. -

2. «Меншості». Лорд Дікінсон. Передмова проф. О. Шульгина. Переклад Г. Чикаленкової. Ціна у Франції фр. 1. -

3. «Міжнародня організація праці», переклад Г. Чикаленкової, Ціна у Франції фр. 1. -

4. «Договор Ліги Націй». Передмова Андрія Ливицького. Переклад Г. Чикаленкової. Ціна у Франції фр. 2.50.

Набувати книжки можна на складі Т-ва, 42, rue Denfert-Rochereau. Paris 5-e, а також у всіх центрах скупчення укр. еміграції у членів Т-ва.

Чистий збір від продажу брошюр піде на посилення діяльності Т-ва.

Новий український часопис у Празі

В Празі переводиться широка акція по організації українського часопису, п. н. «Українська Справа». Часопис на початку має бути тижневий, з планом обернутись згодом у щоденний. По характеру буде позапартійний, загально-національний. Матеріяльно спіратиметься лише на передплатників. Вийде на кінці біжучого року. Членами — основниками «Української Справи» є — Инж. Марко Трепет, Инж. п. Ілько Семянчук та Инж. Д-р Кость Осауленко.

До участі в часопису запрошено видатніших українських політиків, журналістів, письменників та учених.

Ціна часопису річно: для Польщі — 18 зл., для Франції 52 фр., для Чехословаччини 60 кч., для інших країн у Європі 2 дол. та в Америці — 2. 50 дол.

Адреса: Ing. M. Trepet. Praha (Tchecoslovaquie), Liben, ul. Chelcickeho, с. 1435.

Збірник пам'яті Симона Петлюри

виданий Міжорганізаційним Комітетом вшанування пам'яті С. Петлюри в Празі можна набувати в Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі.

Ціна 1 долар — 25 фр. з пересилкою.

Гроші слати на ім'я бібліотекаря :

Mr. Rudicev. 11, Square de Port Royal Paris XIII. France.

Незабаром вийде книжка поезій

Є. МАЛАНЮКА

„Земля й Залізо“

Ціна 10 фр.

Замовляти в книгарні «Тризуб», 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V)

„ШЛЯХОМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ“

Орган Головної Управи Українського Центрального Комітету в Польщі, що з року 1929 виходить замість «Вістей УЦК».

Основним завданням ставить освітлення з погляду ідеологічного та популяризацію нашої державної традиції, що створена була на батьківщині українським народом в боротьбі за державну незалежність, а також розгляд важливіших питань державного будівництва на Україні.

Містить в собі статті політичного, економічного й культурно-освітнього змісту та відомості з емігрантського життя.

Ціна ч. 1-го — 1 зл., а ч. 2-го — 3 зл.

Адреса редакції: Warszawa. Podwale 16, m. 15.

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований, Вяч. Прокоповичем, буде виходити в 1931 році по старому що-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

Умови передплати на 1931 рік.

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 8 фр., окреме число — 2 фр.

	1 рік.	1-2 року	3 місяці	1 місяць	окр. чис.
ЧЕХІЯ	80 к. ч.	40 к. ч.	20 к. ч.	10 к. ч.	3 к. ч.
ПОЛЬЩА	25 зл.	15 зл.	8 зл.	3 зл.	1 зл.
РУМУНІЯ	500 леїв	300 л.	150 л.	50 л.	20 л.
НІМЕЧЧИНА	12 мар.	6 м.	3 м.	2 м.	0,50 м.
СПОЛ. ШТАТИ П.А.	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.
КАНАДА	3 дол.	1,5 д.	1 д.	0,40 д.	0,10 д.

У Парижі набувати в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Vona parte, Paris V

За кордоном журнал передплачувати й набувати можна у представників Тризуба»: 1) В Канаді — W. Sikewich, P. O. Box 333 Toronto, Ontario, Canada 2) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 45. Bucarest. 3) В Чехословаччині — П р а г а: Pl. Filonovic. Horni Cernosice u Prahy, с. 107; П о д б р а́ д и — у п. inz. Prokopovica. Ukr. Hosp. Akademie Podebrady. 4) В Польщі — J. Lipowski, Podwale 16, m. 15. W a r s z a w a для грошових переказів — пошт. рахунок 13.435 Warszawa, Jan Lipowski. 5) В Спол. Штатах «Surma Book», 103 Av. A. New York, N. I., U. S. A. 6. В Царьгороді : M. Zabello. Posta kutura № 224. Beyoglu. Istamboul. Turquie

---

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris(V)

Tél. Danton 80-83.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагус — Комітет.

Адміністратор : Іл. Кесенко.

Le Gérant : M-me Perdrizet.